

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ EDEBİYAT FAKÜLTESİ YAYINLARI
PUBLICATIONS DE LA FACULTÉ DES LETTRES DE L'UNIVERSITÉ D'ISTANBUL

I

TARİH SEMİNERİ DERGİSİ

TRAVAUX DU SÉMINAIRE D'HISTOIRE

1

1937
İSTANBUL
MİLLÎ MECMUA BASIMEVİ

Yedi Sene Muharebesi Esnasında Lehistan Krallığının Vaziyetine dair birkaç Vesika

1756 - 1763

Malûm olduğu üzere on altıncı asırda kuvvetli olan Lehistan sonraları yavaş yavaş düşmüş ve on sekizinci asrın son yarısında ise Rusya gibi garba doğru gitmek ve Prusya gibi şarka doğru genişlemek isteyen devletlerin haris emellerine zemin olmuştu; Fransa krallığı ise on altıncı asırdanberi Lehistan üzerindeki nüfuzunu kaybetmek istemiyordu.

Lehistanın işgal edilmesine mukaddime olmak üzere bu krallığın anarşisi içinde bulunması lâzımdı; daha yedi sene muharebeleri esnasında Lehistan üzerinde gözü olan Prusya ile Rusya birbirleriyle harbetmek için asker geçirmek ve Leh hukukunu muhafaza etmek bahanelerile Lehistana askerlerini sokmuşlar ve bu suretle Lehistan işgalinin mukaddimesini yapmışlardı.

Ben bu yazımda siyasî tarihlerde malûm olan Lehistan işgaline dair yazılan şeyleri tekrarlıyacak değilim; yalnız yedi sene muharebesi esnasında ve Lehistanın Rusya, Prusya elinde oyuncak olduğu zamanda Leh başvekili Kont Brul ile Litvanya büyük dokalığı süvari kuvvetleri kumandanı prens Olrih Racvil ile Reskovski taraflarından Osmanlı hükûmetine gönderilen mektupları neşretmek suretile Osmanlı tarihile sıkı rabıtası olan Lehistan tarihinin mühim bir noktasını aydınlatmış olacağım.

Fotoğrafleri de makalemize ilâve edilmiş olan bu vesikalar, Türkiye cumhuriyeti başvekâlet hazinesi evrakındadır. Birinci mektup yani Leh

başvekilinin mektubu (1756 Kânunuevvel 8) de Varşavada yazılmıştır. Diğer Litvanya dokalığından gelen mektubun tarihi ise 1761 kânunusani-sinin beşinci gününde olup yazıldığı yer belli değildir. Yalnız (Leh) memleketinde yazılmıştır demekle iktifa olunmuştur.

Birinci mektupta yüz bin kişilik Prusya kuvvetinin Avusturyalılarla harbetmek üzere Leh kiralığına aid Saksonyadan dost sıfatile geçerken 1756 senesi ağustosunda orayı işgal eylemesine mebni Avusturyanın müt-tefiki olan Rusyanın da müttefikine yardım etmek üzere yine mütte-fiki olan Leh kralının müsaadesile Leh ve Saksonya taraflarına asker geçirdiği ve Fransanın da bu hususta yardım edeceği yazılmış ve bunun hilâfında Osmanlı hükûmetine söylenecek sözlerin doğru olmayacağı bil-dirilmiştir.

İkinci mektup ise pek gizli olarak yazılmış ve yazarların isim ve hüviyetlerinin söylenmemesi rica olunmuştur. Bu mektupta Rusların gadir ve mezaliminden bahsedilmekte ve Rusların şuruta mugayir olarak Lehis-tana aid yerleri işgal ile beş senedenberi envai mezalim yaptıkları yazıl-maktadır. Şikâyeti yapanlar yüz bini mütecaviz Leh ve Litvanya boyar-larıdır; bunlar yazdıkları mektuplarını prens (Racvil) e vermişler, o da bunu Roskofski ile birlikte Osmanlı hükümdarlarına takdim edilmek üzere sadrazama göndermişlerdir. Bu ikinci mektubun bu sıralarda pek sıkışık vaziyette bulunan ve Osmanlılarla bir ittifak yapmak isteyen Prusya kralı ikinci Fredirğin işaretile gönderilmiş olması hatıra gelir: çünkü aynı ta-rihli ve Ruslardan şikâyeti havi on iki maddelik bir tahrirat tercemesi bize bu zannı vermiştir; bundan başka Leh beylerinden Knoski'nin Rusla-rın Lehistana girmeleri üzerine Hotin paşasına mektup yazdığını Prusya kralının gizlice İstanbul'a gönderdiği adamının takririnde görülmekte olup bu da zannımızı takviye etmektedir.

Bu mukaddimeden sonra bahsettiğimiz iki mektupla Lehlilelerin Rus-lardan şikâyet ile bu hususta devleti Osmaniye'yi ikazlarını havi on iki maddelik tahriratı aynen dercediyorum. [1]

[1] Bu tercemeler divan ve yahut sefir tercümanları tarafından aslâ kavaide riayet edilmeden fena bir halde yapılmışlardır. Ne de olsa ne demek istendiği anlaşıldığından aynen konulmuştur.

**Devletlü inayetlü veziriâzam [1] hazretlerine Leh kralının
konte Brul nam başvekilinden gelen mektubun
tercemesidir**

1170. Fi 2

Ediyei lâıka ve esniyei faika takdiminden sonra hulûsane arz ve ilâm olunur ki şeraiti ahdü misak ve levazımı dostluk ve musafatın riayeti babında derkâr olan hüsnü himmetleri mahaza semereyi dirayeti kâmile ve hakkaniyeti şamileleri olduğu haşmetlü Leh Kralı senakârlarının meczumu olmaktan naşı tarafı ahardan bilâ mucip ve bi sebep ve bi gayri hakkın krali müşarünileyhin aleyhine zuhur eden taaruz ve te'dii na marazi ve na mülâyim bir keyfiyet idiğü rey ve mülâhazayı âlilerinden bait olmadığı melhuzu daileridir. Ve fi nefsil - emir krali müşarünileyh (Üçüncü Fredrik Ogüst) milki mevruseleri olan Saksonya ülkesinde [2] kendi hallerinde aram ve hem civar olan bilcümle devletler ile beyinlerinde cari şürutu muabedei mün'akidenin kemayenbağı hıfzu siyanetinde ve icrayı levazımı musafat emrinde kusur ve futura kat'a cevaz vermiş değil iken geçen mahı ağus tosun evahirinde (1756 ağustus) Prusya kralı yüz bin asker ile Roma imparatoriçe (Austurya imparatoriçesi Mari Terez) sinin üzerine hareketi zuhur [3] ve Çeh memleketi istilâsına mubaderet ve Saksunya ülkesinden

[1] Bu tarihte Koca Ragıp Paşa yeni sadrazam olmuştu.

[2] 1733 de Lehistan Kralı İkinci Ogüst vefat ettiğinden yerine bunun oğlu ve Saksunya Elektörü 3 üncü Ogüst ile eski İsveç kralı olan, İstanislas Leçinski'den, ikincisi intihap edildi, Rusya ile Avusturya 3 üncü Ogüstü himaye ettiklerinden, bu iki devlet orduları Lehistana girerek 1744 de Ogüstü kral intihab ettiler. Halbuki, Leçinski Fransa kralı xv - ci Lüi'nin kayın pederi olduğundan ve şarkta Fransa, nüfuzunu takviye etmek istediğinden Avusturya ile harb edip galip gelmekle beraber üçüncü Ogustun krallığına mâni olamadı. Saksonya, krallıktan evvel de, Ogüst ailesinin mülkü merusu bulunuyordu.

[3] Prusya, İngiltre ile Rusya, Fransa, Lehistan ve İsveç arasında 7 sene harbinin başlamasına sebep prusya kralının yukarıda mektupde geçen Saksonya ve Bohemya'yi işgalidir. Prusya kralı Frederik, Rusya, Avusturya, Fransa, Lehistan ve İsveç arasında kendisile İngiltere aleyhine ittifak yapıldığını öğrenmiş ve aynı zamanda Avusturyanın Bohemyadaki tahşidatını görüp sebebini sormuştu, Mari Terez bu müracaata reddile cevap verdiğinden Frederik 1756 ağustos 28 inde Deresti işgal, Sakson askerini teslim mecbur edip bunlardan 17 bin kişiyi de cebren kendi ordusuna ilhak eyledi.

dost suretinde mürur eylemek bahanesile ülkei mezkûrede manendi seylü tuğyan ve derunu Saksonyaya alelgafle yürüyüp kılâ ve kasabat ve nevahi ve kurasını zabt ve mahsulâtı mukataatı ve mecmuu irâdatı mahsusasını gasb ve kralı müşarünileyhin askerini tehassun ettiği mahalde muhasara ile tazyik ve kendulerini teslime ve imparatoriçeyi müşarünileyhanın aleyhine istihdama cebr ve kenduye teb'iyet ettirup [1] ve Çeh memleketinin istilâsına zaferyap olamadığından bilcümle askeriyle Saksonya ülkesinde karar ve bilistiklâl meştalar nasp ve tayin ve ehaliî memlekte celpi emvali vafire ile gûnagûn cevru eziyet ve bu veçh üzere Saksonya ülkesini bilâ âman pazedei hasarete tesaddi eylediği malûmı havasu avam ve mesmuu hümayunu padişahi buyurulduğı dahi mehalli iştibah değildir.

Bu takdirce Rusya imparatoriçesi (Çariçe Elizabet) cenapları gerek kralı müşarünileyhin ve gerek Roma imparatoriçesinin dostu ve müttefiki olup Prusya kralının nakzı aht ile ahzi intikamı muktezi bu gûne hareketi nâ mülâyimına tahammül edemeyup Çeh ve Saksonya memleketlerinin imdat ve ianetine bir miktar askerini savbu memuresine irsâl ve tesyir eylemek üzere tedarik ve askeri mezkûr hâlâ Leh hududu havalisinde mevcut ve Nemçe ülkesine varmak için Leh'ten gayri âhar mahalden imrarı haddi imkânda olmamagla Leh cumhuru kendi kırallarını siyaneten ve Prusya kralının vuku bulan hareketinden nefret eylediklerine binaen zikrolunan Rusya askeri tahtı zabıtada bulunup iktiza eden levazımı rahiyelerini kendi akçelerile tedarik edeceğinde iştibah olmamagla cumhuru mumaileyhim askeri mezkûrun imrarına bilâ tereddüt ızharı rıza ve icazet verdiklerinden gayri França devletinin dahi zatinde merkûz hakkaniyeti muktezasınca işbu vakti hale göre Prusya kralının teaddisine ademi rızasından naşi müterarrır olan devletlerin imdat ve ianetlerine re'yi munzam olup ve lâkin Rusya askerinin imrarı ya şurutu münâkideye ve yahut Leh cumhurunun nizamına muhildir deyu hakku adle razı olmıyan bethah makulesinden tarafı devleti aliyyeye hilâfı inhaya tasaddileri ihtimalden ihtiyat zımında işbu mektupı muhalâsat üslûp tahririne kralı müşarünileyh tarafından hassatan memur olmuşumdur [2]. Mefhumu malûmu âlileri buyuruldukta bu makule

[1] Prusya kralı Bohemya geçidinde Pırna karargâhında Sakson askerini muhasara ederek teslime mecbur etmiş ve bunlardan on yedi bin kişiyi de zorla maiyetine almışdı.

[2] Rusya tarafından Lehistanın işgali Osmanlı imparatorluğu için korkunç bir

bedhahana ilka ve hilâf inhalarına vücut verilmeyip bu hususların sıdku hakikati hâlâ asitanei saadette kralı müşarünileyhin Hipis nam maslahat-güzarları takririnden tahsil itla buyurulup kralı müşarünileyhe senakârları ve Leh cumhuru dailerinin iki devlet beyninde sabit ve istüvar olan dostluk ve musafatın devamına muahedei münakidenin istımrar ve istikrarına aled-devam arzumend ve bu bapta dikkat ve ihtimamları dergâr idüğünden iştibah buyurulmıya baki sıhhat ve afiyette ber karar ve ber devam olmaları dergâhı hazreti Haktan mütemenna ve müsted'adır. Milâdı hazreti İsanın bin yediyüz elli altı senesinde mâhı kânunuevvelin sekizinci gününde Varşev [Varşova] şehrinde tahrir olunmuştur. [1]

İkinci mektubun tercüme edilmiş sureti:

Devletlû, inayetlû veziri âzam hazretlerine Litvanya dukalığı kebirinin suvari askeri ceneralı prenç (prens) Olriç Raçvil ve Urşkofski Istarostasi Yojfode Istemberg Roskofski naman Leh kibarından arzıhal güne vürud eden tahriratlarının tercemesidir.

Fi 6 Ş 1174 [2]

Badel'elkap

Avrupanın bilcümle düvel ve memaliki beyninde derkâr olan şeraiti nizamî uhutları tamamen muhatı ilmi derrakleri ve firaseti kâmilei uzmalara hafi olmadığı malûm daiyani kemterleri olmagla Leh cümhurumuzun hakikati ehvalini pişgâhı ayni basiret âyini âlilerine arz ve takdime ictisar ve devleti aliyyei Osmaniyenin vekili mutlak ve veziri âzamları bulunduklarına binaen bilcümle hâlâtı mülâhaza ve işbu beyan kâğıtlarına itimat birle şevketlû kudretlû azametlû padişahı âlempenah hazretlerinin pişgâhı hümayunu şehriyarilerine tebliğe keremi aliyyeleri mebzul ve bu güne hâlâtın avâkıbine iktizasına göre münasip görülecek nesnelerin tenfiz ve icrası reva dâştei reyi rezini isabet karini asafaneleri derkâr buyurulmasına

komşuluk olacağından devlet bundan indişe ediyordu; bu sefer Rusların prusya kralı üzerine gitmesi için Lehistana Rusların girmesinin bir işgal mahiyetinde olmayıp müttefik sıfatile muvakkaten geçip gidecekleri devlete bildiriliyordu. Buna da sebep Karlofça muahedesi mucebince Lehistanın serbestisinin tekeffül edilmiş olmasıdır.

[1] Dolap 1, sandık 3, sıra No. 1

[2] 1761 kânunu sani beşte yazılan bu mektuk aynı sene mayısında terceme edilmiş yani beş ay sonra Osmanlı hükümetinin eline geçmiştir.

himemi aliyeleri mercudur ve işbu madde, mühimmeden olmagla sırrane ve mektumane tutulup isimlerimiz, kendulerimiz keşf olunmayıp düşmanlarımızın ahzi intikam ile izmihlâlimize şayan buyurulmaması reca ve niyaz olunur ve kavaidi milel üzere mesnedi sadareti uzmalarının itimadı alilerine istinad ve itkâ ederiz deyu tahrir ederler. Milâdî İsanın bin yedi yüz altmış bir senesi mahî kânunu sanisinin beşinci gününde Leh memleketinde tahrir olunmuştur. Bigayrı hakin mağdur olan Leh boyaranının işbu arzıhal-leri bizlere bilâ imza teslim olunmagla tarafı saadet ittisafı asafanelerine irsal olunup mefhumundan giriftar oldukları muzayaka ve şikâyetleri malûmu devletleridir. [1]

Boyarların Arzıhalı:

Litvanya dukalığı kebirinin mirahurı evveli ve dukalığı mezkûrde Leh cumhurunun süvari askeri cenerali olan sal-füzzikir Raçvil nam frençe verilen arzıhalin tercemesidir:

Biz ki Leh memleketi ve Litvanya dukalığı kebirinin ehalisi ve yüz binden mütecaviz bedbaht mağdurlarıyız; Rusya askeri tarafından bizlere isal olunan gadir ve teaddiyata tahammül ve takatimiz kalmamagla mezburlar şeraiti uhuda mugayir Leh ve Litvanya dukalığı kebirini cumhurundan izinsiz hududumuza duhul ve beş senedenberü bizlere irası izmihlâl ve teaddiyatı azîme icrasile emvalimizi nehlü garet ve bilcümle hayvanatımızı ahiz ve ıyâl ve duhterlerimize isali cebir etmelerile hakkımız ihkakına kadir olamadığımızdan ve siz dahi kavaidi serbestimizin hıfz ve harasetine gayretkeş olduğunuzdan gayri hemcivar düvelin indinde sahibi itibar ayân ve kibarî vilâyetimizden idüğünüz bilcümle Leh memleketinin malûmu olmagla berayı istiane ve istişare tarafınıza müracaat ve iltica olunmuştur ve cenabınız devleti aliyyei Osmaniyeye hemcivar ve Leh cumhurumuz dahi devleti müşarünileyh ile revabıtı uhud ve müebbede birle merbut olduğuna binaen kemali ibtihâl ile ricamız budur ki biynimizde carî halât malûmu devleti aliyye olmak için mağduriyetimizi devleti müşarünileyhe arz ve ifade idesiz ve tarafımızdan haşmetlû kralımızın aleyhine bir türlü

[1] Asıl arzıhalı Leh boyarları tertip ederek Litvanya büyük dukalığında ceneral (Raçvil) e vermişler ve o da Leh büyüklerinden birile müttefikan bunu Osmanlı hükûmetine göndermişlerdir.

hareketimiz olmayıp [yani krâla muhalefetimiz yoktur] müşarünileyhi efendimiz bilüp tarafımızdan kendusine lâıyıkı itibar ve itimada kaydî hayatımız ile irtikâbı kusura cevaz gösterilmez ve lâkin tarafımıza isal olunan zulüm ve teaddiyat hususunda mütekeddirler olup şikâyet ederiz ve işbu şikâyetimiz kalbinize tesir edüp halimize merhamet idesiz, reca ve niyaz olunur zira bizlere icra olunan muamele sairilere ve hemcivarlarımıza dahi derkâr olması memûl olmak gerektir; Milâdın bin yedi yüz altmış bir senesinde Leh memleketinde tahrir olunmuştur [1]

Bu mektubtan başka yine 1761 senesinde yazılıp aynı sene mayısında yukarıki mektuptan bir gün sonra terceme edilerek Babıâliye takdim olunan on iki maddelik lâiyhada Rusya, Prusya muharebesile bi taraf olan Leh cumhuriyetinin vaziyetine ve Osmanlılara karşı da kendini gösteren Rus istilâsı tehlikesine ve saireye dair dikkate şayan kayıtlar vardır. Bunu da aynen yazıyorum :

Harici hudutta düveli Avrupa beyninde vaki işbu muharebede [1756 dan 1763 senesine kadar devam eden yedi sene muharebesi] bitaraf olan Leh cumhurunun keyfiyeti hakikati halini mübeyyin kâğıdın tercemesidir ki Milâdın bin yedi yüz altmış bir senesinde tahrir olunmuştur.

Ş 7 fi sene 174

Evvelâ

Rusya devleti Prusya devletinin aleyhine isali muharebeye ibtidar eyledikte Leh hududlarına dokunmaksızın Enflândiya ve Pomeranya taraflarından Prusyalının aleyhine hareket etmek kabil iken Leh cumhurunun izni olmaksızın [2] feshi şeraiti uhud ile Leh hududları derununa duhul edüp taraflarından hayyzi tahammûlden birun Leh cumhuruna iras olunan cevru ezaları bilcümle düveli Avrupaya malûmdur.

[1] Sandık 3, numara 28.

[2] Leh Başvekilinin gönderdiği birinci mektubun aksi. Bundan anlaşılıyor ki Leh ricali Rusya, Prusya kuvvetlerinin tesirleri altında muhtelif suretle mütalea beyan ediyorlar. Osmanlı hükûmetinin bu, birbirini nakzeden mütalâalardan dolayı tereddüde düştüğü anlaşılıyor.

Saniyen

Litvanya dukalığı kebirine istilâ ve ifna ve bu hususta vaki ehalinin şikâyetleri tanzimine tay in ve ila el'an hazır ve amade olan memurların ikameti sureta mücerret, mağdurları iğfal ve tehir mülâhazasile idüğünden naşı bir türlü semeresi zuhura gelmemiştir.

Salisen

Rusya askeri, Leh Prusyasına dahil ve işbu memleketin cümlesinde mütemekkin ve kılâ ve hisarlarına müstevli ve Leh cumhurunun muhafızlarını tard ve ihrac etmelerile bu güne hareketleri şeraiti uhudu fesh ettüğüne emiri vazıhtır.

Rabian

Leh Prusyasından hareket ettiklerinde Elinga ve Turin [Turain] nam Leh kalelerine kendi askerinden vaz'ı muhafız ve tertibi mehazini azime ile Polonyayı kebir memleketine malik ve ehalinin ıyâl ve duhterlerine îsali cebrettiklerinden gayri Kazak taifesi tarafından kiliselerine italei desti taarruz ve haneleri nehbü garet olunmuştur ve Rusya muhafızları ve mahzenleri Leh cumhurunun hisar ve kalelerine vezı ve tertip ve işbu asker ve mehazin sebebile Lehlû boyarları ve papaslarına araba teklifi (angarya) ile ren-cide ederler.

Hamisen

Rusya devletinin niyeti Ukrayana ve Rusyeai sağire ve Podolya eyaletlerine müstevli olmak idüğinden naşı bu cihet ile haydamak tabir olunur eşkıyalar zikrolunan eyaletlere ve kılâ ve saraylarına hücum birle boyaranını katl ve hattâ prençlerini dahi helâk etmekten halî değilerdir; Bu takrip ile Çetorski nam prenç ile Çerkaski istarosluğu malikânesi sahibi olan Roçkoski prençi katlettiklerinden gayri nicelerini dahi helâk etmişler.

Sadisen

Haydamak eşkıyalarının aleyhine Leh askerini meşgul edup ol canipte eğlendirmesi Rusya devletinin kaidei mersumesi olmagla bu takrip ile

Polonya ve Ukrayana ve Podolya eyaletlerine malik ve hududı devleti aliyyei kesbi takhrrüb ve devleti aliyyei Osmaniyenin üzerine zaferyap olmasına ötedenberu müterassıdı fırsat olmalarile Kaman'çe kalesine malik oldukları vakitte devleti aliyyeye sakil hemcivar olurlar.

Sabian

Yine Rusya devleti Bahri Baltık iskelelerinden addolunan Leh cumhuru-
runa müteallik (Danska Danzig) nam kaleye mekrü hüd'a ile malik ol-
mağa eğerçe say ve lâkin mekrü hilelerinden ikaz ve agâh olunduğuna
binaen zafer bulmak kabil olmadığından kalei merkumeyi ihata ve hücum
ile malik olmağı mülâhaza ve donanmalarının vürudü birle işbu maksatla-
rının tenfizine mübaderet itmeyi tasmin itmelerile bu takrip ile kalei
merkumeyi Leh cumhurunun defatirinden nez ve imha ve Leh memleketini
pençei tesallûtlarına griftar ve memleketi mezkûreden cebren asker cem
edip asıl Rusya askerinden gayri Leh ve Litvanya ehâlisinden üç yüz bin
asker tertip eylediklerinde bu surette şayet ki devleti aliyyeye dahi giran
olalar ve devleti müşarünileyh ile Leh cumhurumuz beyninde vaki şeraiti
mevalât ve musafatı müeyyide lâzimesince miyanede carî vacibei dostluk
ve lâzime hemcivari muktezasınca maceradan ikaz etmek umur muktezi-
yatındandır.

Saminen

Gerek Leh memleketi ve gerek Litvanya dukalığı kebirinin askerî
taifesi bu misillü barı giran altında bulunmagla mademki miyanede carî
şeraiti uhude binaen devleti aliyyenin mucibi inhiraf bir hareketi zuhura
gelmedikçe baş kaldırmak mümkün olmadığından salifüzzikir Rusya devleti
kendi hudutlarında mahsur ve iktifa edup bu gûne daiyei namergubesinden
keffi yed ittirilmesine mülâhazai devleti aliyye buyrula.

Tasian

Milâdın 1733 senesinde mahı ağustosun evvelki gününde vefat eden
sabıka Leh kralımızın bâde vefatihi Rusya devleti feshi şerayiti uhudu birle
askerlerin Leh memleketine irsal ve bu sebep ile cumhurumuz mecbur

olmalarile [1] tarihi mezburun otuz dördüncü senesinde [1141 hicret senesi] tarafı devleti aliyyeden istimdat ve istianet talep eyledikleri malûmu devleti aliyyedir ve ianetlerine canibi devleti aliyyeden ademi muvafakat zuhurundan bu gûne muameleden irad olunan bu oldu ki tarihi mezburun otuz altıncı senesinde Rusya devleti devleti Osmaniye'nin aleyhine Leh hududundan hareket ve Hotin ve Bender ve Urapisk ve Kefe ve sair hisar ve kaleleri ve Azak ve Özi kalelerine hücum ile ahiz ve bu takrib ile nehri Prut sevhilinde vaki müsaleha muktezasınca Petro nam Rusya Çarı canibinden devleti aliyyeye [den] istirdat olunan her ne ise Anna nam Rusya çariçesine tekrar reddü teslim olunmuştur ve vakti mezburda inhiraf âmiz bir hareket ile devleti aliyyei Osmaniye Leh cumhuriyetine ianet etmiş olsa o zayıftan beri olurdu.

Âşiren

Devleti aliyye, Rusya devletine Leh memleketinde vüs'at bulmasına ruhsat verip memleketi mezbureden Rusya [nın] hudutlarına çekilmesine say etmediği halde ıyazen billâhi taalâ mukaddema vuku bulan halâttan duşvar müşkülât zuhuru muhtemeldir; zira Leh meleketini zapt eylediği takdirde devleti aliyye isalı muharebe hususunda hod bahaneler bulurlar, bu gûne bir sebep ile işbu keyfiyetin pîşgâhı devleti aliyyeye arz ve takdimine mübaderete bais olmuştur.

ihda aşer

Madameki devleti aliyye Karloviçe nam mahalde münakit olan şeraiti uhutta sabit kadem ola, Leh cumhuriyetimiz serbesttir; zira şeraiti mezkûre muktezasınca Leh cumhuriyetinin serbestisi zevalden beri olur, ancak Rusya devletine tabi olur ise devleti aliyyeye muzir bir manadır.

İsna aşer

Devleti aliyye bunu dahi bilmek gerektir ki işbu muharebe esnasında (yani yedi sene muharebesi) haşmetlû Leh kralımız Rusya devleti ile müt-

[1] Leh kralı ikinci Ögüstin ölümünden sonraki intihapta bunun oğlunu kral yapmak için Rus kuvvetleri lehistanı girmiş ve o tahtrihte Lehliler bu haksız müdahaleden dolayı Osmanlı hükûmetine şikâyet eylemişler fakat Osmanlı devleti İran harbile meşgul olduğundan bu şikâyetle ehemiyet vermemişti.

tehit olup ve lâkin Leh kralı olmak üzere olmayıp devleti mezkûre ile ittihamı ancak Saksonya Herseği olmak cihetile idüğünden naşi ve sair düvel canibine irsal olunan elçiler cumhurumuz tarafından tesyir olunmayıp mücerret esrarhanesi canibinden ba's olmalarile bu güne elçiler ancak memur oldukları her ne ise arz ve ifade edup Rusya devletinin tasallutundan Leh cumhurumuzun çektiği teaddiyat hususunda bir nesne zikretmeğe ruhsatları olmamagla işbu keyfiyet kemahüve hakkuhu alelinfirat arz olunup ve işbu madde sair nice vilâyetlerimiz canibinden dahi deri devletimedare arz ve takdim olunmuştur deyu tahrir olunur (dolap 1 sandık 3 numara 15)

*
* * *

Neşrettiğimiz bu vesikalar Lehistan meselesinde Osmanlıların ya siyasi gaile ile meşgul olmaları veya neticesi meşkül bir muharebeden çekinmeleri ve aynı zamanda tereddüd içinde bulunmaları vaziyeti Rusların lehine çevirmiştir. Osmanlı hükûmeti Varşova ve Litvanyadan birbirine zıt mektupların gelmesinden dolayı tereddüt etmiştir. Filhakika Leh başvekili Prusyaya karşı Rusya askerini Lehistana girip o vasıta ile Prusyaya karşı koymasını müttefiki oimak dolayısıyla tabii görüyor ve bunun hilâfına olarak Osmanlı hükûmetine arz olunacak şeylerin aslı olmayacağını bildiriyor; Diğer taraftan Prusya tesiri altında bulunan Litvanyahlılar da Rusyadan şikâyet ediyorlar ve onun mezaliminden bahsediyorlar; Üçüncü vesika ise Rusyanın siyasetini ve bundaki tehlikeyi pek açık olarak anlatıyor ve Leh kralının Rusların oyunağı olduğunu yazıyor. İşte bu üç türlü anlatışa karşı Osmanlı hükûmeti haklı olarak mütereddit vaziyette kalıyor; buna o sırada İstanbul gelen Prusya asılzadesi Rekzin'in Rusya aleyhine ittifak için takdim ettiği ve Lehlilerin esaretinden bahsey ettiği mektuplar ile Fransa ve Avusturyanın da aksi iddiaları ilâve edilecek olur ise Osmanlıların tereddütlerinde haklı oldukları neticesini çıkarmakta isabetsizlik olmaz zanederim.

O tarihte Osmanlı imparatorluğunda, iş başında bulunan Sadriazam Koca Ragıp paşa gibi Avrupadaki cereyanlara vakıf olan kıymetli bir devlet adamının Lehistanın Ruslar tarafından işgalinde Osmanlı memlekatlerinin ne kadar tehlikeli bir vaziyete düşeceğini kesdirmemesine imkân yoktur.

Ragıp paşa zamanında bundan dolayı Prusya kralı Frederik ile bir de ittifak akdedilmiş fakat bu ittifak kâğıt üzerinde kalarak kuvveden fiile çıkmamıştır; Benim gördüğüm vesikalarda [1] Prusya ile yapılacak olan tedafî ve tecavüzî ittifak pek gizli tutulmuş ve hâttâ bir müslüman devletle bir hristiyan devletin ittifakının meşru olup olmadığı ileri sürülmüş ve Ragıp paşa bunun mümkün olduğunu delillerle isbat etmiş ve Babıâliye davet ettiği eski ve yeni kadıaskerler ile de gizlice müzakere ederek ittifakın meşruiyetine dair karar almıştı. Bunun üzerine Rusların hudut üzerinde kala yapıp Kazakları iskân eylemeleri vesile ittihaz edilerek harbe karar verilmişken Rusyada çariçe Elizabet'in ölümü ve yeni çar Petronun Frederike meylî ve aralarında dostluk teessüsü üzerine yine Prusya kralının müracaatına mebni Rusyaya taarruzdan vazgeçilmiş ve Avusturya ile sulhu bozacak bir madde olmadığından Ragıp paşa taarruzî ittifakktan vazgeçerek bitaraf kalmağı münasip görmüştür. Bu hususa dair vesikaları bilâhare neşredeceğim.

O. P. Balıkesir sayılavı

İ. Hakkı Uzunçarşılıoğlu

[1] Yedi sene muharebesi zamanında Prusya ile olan münasebata dair mevcut vesikalar ayrı bir kısım olarak Türk Tarih Kurumu (Belleten) de neşredilecektir.

روسیه قزاقی اوده مسکین تقریری ترجمه شد.

دروسه تقریری قومی فلم استاروخته و انشاده دیت اولنان حصوه دابر سعادو حوتیف
باشای بنی لایله مکاتبه ایله یکی برکیه لایله اخبار اولدیغه ناسر و خیال صدق قائم ایله حصه
عری و افاده به حسابات اولنوریم بوند تقدیم ارسال اولنان اولاقاریم بود و لیله یی رسته اناده
اینبوب حاصل اولاقاری تحریکاتک مفهومی و مفهومی اصل و غیر اصل اولاقاریم برقوم استاروخته اولاقاریم
تقریر لایله حصه یاب اولقی تمسح برحق اولوب کرک بر انشاده جاری ایوا لایله ناسر و خیال
مصلحتیه دابر شیوع بران ضرورت و باعصوبی بحد و کد و سوز طلب اولنان ایوا و سوز
کاهن لایله دولت حیاتیه حیاتیه قزاقی اخلاصکار لایله حصه ماحول اولنان ایوا و سوز
بوآنه طبعیه تاحیر اولدیغی برقوم استاروخته یحیی ایله یی حقیق و سوز استاروخته ایوا و سوز
و جلالی بستر ممتاز الاقران و ذوق بر و دوده اولوب قزاقی اخلاصکار لایله غایت حقیق و سوز
بر دوستی اولدیغی ماحول امثالی دضر سوزی که جمهور نیک بجه بکری حق و دهر که بو
انشاده روسیه لایله که دولته واقع تسلط و استلا لایله و حکمونی امثالی و اراصلی
غصب و تحریب اولغی عوف و اندیشه سیله الحاله ایله ارجیه اظهار اعتماد اوزره برلوب
و کن اکثری قزاقی اخلاصکار لایله کلیت ایله تسلیم لایله و کار اولوب اوزرنا بر و سوز
اولاقاری سیتیلر نیک حفظ و صراستی بود و فقه جرح قزاقی اخلاصکار لایله سوز سوز
اولدیغه ناسر قزاقی امثالی حرکات و مظلومین حقیقه ایله لایله اولقی احصایه مزبور
که بکار بو سوزی هموما باعث سلامت اولان دولت حیاتیه ایوا و سوز ایوا و سوز
بندر غایت مصلحتیه کمال رغبت و انتظار است ایوا و سوز دابر کشتی ایوب

انجوت بر تهریب ایله روسیه و طرفین کمدولیم بوانه کلیمه ایصال اولندان جود و افاستند
خلایق و بیعتی مشاهد اولقلیه اشکا و استناد این جک جرم و بر بنایه تلف را با اولقلیه
الان متعین اولقلیه روسیه لوند پنجه تسلط و کربانی بخاندن خلیف نیتیه
قد علم یی تکرار ال کتومک اینجورن و جوه ایله بدل عت و غیرت و صرف متدور این جک
اسری اشتباه و قالم اخلاصکار لایله له جمهوریا بختند اساس صفوت و محبت و انتظام
مولات و اسلم کرکی کبی بلاخلل مرهی و مستحکم طویلوب سقونیله هر کلخک امور و احوال
له مملکت اسر و احوال دین بای حال منفک اولقلیه بنا له دولتش مقرر مکتی اولان
کارشاد نام شهرده مقیم لیلوس و سامطیه قالم اخلاصکار لایله له دولتش مقرر
رجالری سدا عیار کماله اوزره بر تهریب کرکی قالم اخلاصکار لایله له نافع و کربان بر سید
منافعه دنی ترتیب این حال لایله انتخاب این کله کله اسر مقرر در خلاصه کلام روسیه لوند
له مملکت دهر لایله له جوه ایله له کل لایله له سرتیلرینه محالی و بنا علیه مصلحه اصری ده دوت
علمه ابر یون ایله حق و تعهد اولندان شرایطه معیار بر ماده اولقلیه له جمهوریا
تبق اینجورک روسیه لوند اوزرینه غایت و کف و اوزرده خاطر بدس وجه شروع اوزر
مکرر استاد اوزر له و لایله له صاحب قوت بکل لایله له اوزر بار اولان و اوزر لایله له
مرتب حکم مقدارینه مالک اولقلیه بشفه کرکی قالم اخلاصکار لایله له و کربان وطن ایللی
اولان له مملکت احانتیه جمله دنا اوقدم غیر کبی بر و ووه اولقلیه اسر محقق اولقلیه ماعد
مذکورک مشابه نزم پنجه امثالری دخی کمال مرتبه ده فایز غیرت ایله مستعال بر تهریب اوزر
اولقلیه اسر لایله له روسیه لوند بوانه اکر چه جسارت اینجور و لکله استناد
این جک بر و بایه ظفریای اولقلیه نزم بلا تاصیر اجر لایله له غیر تهریبه قیصر انجیمه کله اسر
مقرر اولقلیه علم عالم ارای اصنافه اسر یس و لایله له جو دخی کینه لایله له حقد و آثار مشاهد
لایله له مبدول و بدین یغ بیرون لایله له اشبوس هر حال صادقانه جسارت ارشاد بر تهریب
ایدر اسر و قلم حضرت من له الامر

سلافي الذكر

بغیر از آنکه در این کتاب می آید و اولی و دومی که مذکور شد و هر دو زبان سوره عکری جهنمی اولی و
و آنگاه بر نام بر خیزد و در این کتاب نیز آمده است

[illegible]